

CASC_CAT
COORDINADORA PER A
L'ANIMACIÓ SOCIOCULTURAL
DE CATALUNYA

I JORNADES DE LA COORDINADORA PER A L'ANIMACIÓ SOCIOCULTURAL DE CATALUNYA (CASC_CAT). L'Animació Sociocultural des de les nostres singularitats.

Per a mostra un botó. La Taula de Franja de Nou Barris. Un projecte d'Educació Comunitària.

Bon dia a totes i tots. En la següent part de la Jornada coneixerem la experiència de la Taula de Franja. Un projecte d'Educació Comunitària.

És una proposta que des de l'organització ens va semblar molt **interessant per veure com aquelles singularitats** de les que parlem a la Jornada poden treballar plegades. A la Taula de Franja trobem animadores socioculturals, educadores socials, tècniques comunitaris, treballadores socials, infermeres, professores d'institut,... i al marc de associacions juvenils del barri, fundacions, empreses privades i l'administració pública.

Per fer-ho hem proposat a la Taula conèixer **diferents dimensions** que treballem des de l'animació Sociocultural.

Volem conèixer

1. Projecte
2. Dimensió Gestió Cultural
3. Dimensió Intervenció Socioeducativa
4. Dimensió Transformació Social
5. Dimensió empoderament i protagonisme de les persones
6. Dimensió Servei Públic
7. Reptes

coordinadorasociocultural@gmail.com | www.cascat.org

Per fer això ens hem plantejat un **experiment**. Parlem d'Animació, parlem d'experimentar i parlem d'arriscar. Quin millor joc que aquets, l'Ateneu on el circ està present cada dia. Per fer-ho necessitem la vostra col·laboració.

Us expliquem el que farem. La presentació està dividida **en tres parts**. La primera part generarem un diàleg, una conversa entre amic per tal d'anar desgranant les diferents dimensions. Alhora estarem fent un **disseny gràfic** de com és la Taula de Franja. Una foto que ens permeti visualitzar-ho en la seva globalitat.

Al finalitzar l'exposició obrirem per que pugueu fer preguntes i aportacions. Aquestes les anirem afegint sobre el disseny gràfic. Que quedarà exposat durant tot el dia per rebre més aportacions i idees.

I ara ens toca conèixer a alguns dels membres de la Taula de Franja que aquí ens acompanyen. Si us plau presenteu-vos vosaltres mateixos.

- Empar Navarro, professora a l'Institut Turó d'en Roquetes
- Glòria Mester i Oliver Postigo, Educadors del CSS Roquetes-Trinitat Nova-Canyelles
- Vanesa España, animadora a l'Ass. Juvenil Rocket Project (Kasal Jove de Roquetes)
- Mònica Salas, tècnica comunitària del Pla Comunitari de Verdun
- Isabel Horta, jove participant i monitora d'equip de futbol al barri
- Yasmina Blasi, jove participant i monitora d'equip de futbol al barri

Gràcies i fent el disseny gràfic **l'Eli Medina** (Pedagoga i professora del Cicle Formatiu d'ASC a Ins Vallvera de Salt) i portant la conversa **l'Antonio Alcántara** (Educador Social i Coordinador de la Formació i el Circ Social a l'Ateneu Popular 9 Barris. També al **Xavier Franch** (Educador Social i director del CC El Coll-La Bruguera), que no està aquí i que ens ha ajudat generar aquest procés.

PROJECTE

Ens podeu explicar el vostre projecte?

La Taula de Franja és un espai en el qual estan presents recursos que treballen directa o indirectament amb adolescents i joves (sobretot de 12 a 16 anys).

Nosaltres veiem el Projecte Franja com un projecte d'**Educació comunitària**. Ens expliquem! Si agafem de referència el concepte de Comunitat aportat pel sociòleg Marco Marcioni, una comunitat està formada per:

- Població
- Territori
- Necessitats
- Recursos

Per tant, parlem de l'organització dels recursos d'un territori per donar resposta compartida a les necessitats de la seva població.

A partir d'aquesta idea, anem aterrant al projecte.

Recursos – Qui en forma part?

- *Entitats i equipaments de gestió ciutadana*: Fundació Pare Manel, ass. Raket Project- Kasal de Joves de Roquetes, Bidó de 9Barris- Ateneu Popular 9b, ...
- *Equipaments gestionats empreses*: Pistes Esportives Antoni Gelabert, Casals Infantils i Adolescents...
- *Serveis públics*: Serveis Socials, educadors i educadores de carrer, CSMIJ, Hospital de Dia, Reagrupament...
- *Centres educatius*: IES Guineueta, IES Turó de les Roquetes, IES Roger de Flor...
- *Plans de desenvolupament comunitari*: Roquetes, Trinitat Nova, Verdum

Avui aquí estem aquestes 5 o 6 persones en representació de més de 20 recursos o agents socials del territori de 9 barris. Aquest espai va més enllà d'una taula temàtica sobre adolescents, és una experiència enriquidora on persones amb **diferents recorreguts vitals i diferents rols** s'ajunten per crear i donar resposta conjunta a unes necessitats prèviament **consensuades i compartides**. Cadascú aporta la seva **mirada**, la seva **experiència**, la seva **manera de fer** i, el resultat és molt més que la suma de les parts! El TOT és més que la suma de les PARTS!

Territori – Qui en forma part?

En formen part els barris de Roquetes, Guineueta, Canyelles, Trinitat Nova, Prosperitat i Verdum. Hi ha recursos presents a nivell de barri o de zona –Kasal Joves, IES, Serveis Socials...- i d'altres, generals a nivell de districte –CSMIJ, Ateneu Popular...- .

És un espai totalment obert a noves incorporacions!

Població – A qui s'adreça?

Ja hem comentat que el projecte va adreçat a adolescents entre 12 i 16 anys –Franja-. No obstant, els límits d'edat, sobretot per dalt, són cada cop més flexibles, tenint en compte que no només a nivell de lleure, sinó a nivell formatiu, també s'ofereixen activitats adreçades a joves majors de 16 anys.

Història – Això quan va començar a caminar?

El Projecte Franja té els seus orígens el curs 2005-2006 i respon a 3 factors clau:

- Detecció de **necessitats bàsiques en la franja 12-16**:

- Franja d'edat totalment desatada: **manca d'espai de lleure i trobada** a cavall entre el casal infantil i el casal de joves
- **Dificultats emocionals:** més enllà de les pròpies d'aquesta edat
- **Absentisme i baix nivell de matriculació a secundària:** una manca de qualificació acadèmica que dificulta l'accés al món laboral.
- Voluntat expressa de l'**IES Guineueta** de donar a conèixer a l'alumnat els recursos del seu barri.
- **Arribada del Pla Educatiu d'Entorn (PEE)** i vinculació d'aquest a l'IES Guineueta amb la voluntat d'establir un pont entre l'educació formal i l'educació no formal i informal.

Aquests tres factors van permetre **reforçar el treball en xarxa del territori**, reivindicar des de les entitats la **corresponsabilitat de les administracions** i potenciar el **treball en valors com a eina** pel creixement i el desenvolupament personal d'adolescents i joves. Des del PEE es van **aprofitar els espais existents al territori** i es va poder donar una **empenta econòmica** als Tallers Educatius de Cohesió, origen de l'actual Taula de Franja.

Evolució de les necessitats

Al llarg d'aquests anys, les necessitats d'adolescents i joves han anat evolucionant. En aquests anys s'ha aconseguit enfocar la mirada en aquesta franja d'edat i incorporar des del territori recursos per a aquesta edat. Si en un origen bona part estava centrada en la **manca d'espais de lleure**, aquests esforços del territori per oferir aquests espais de referència han donat peu a detectar noves necessitats, actualment centrades en l'**educació emocional** i el **suport, orientació i acompanyament educatiu**.

Què és el que feu? – Línies de treball

El projecte Franja té diferents línies de treball:

- Programació trimestral de **tallers educatius de lleure** durant el curs escolar
- **Juliols de Franja:** oferta gratuïta d'activitats d'estiu
- **Formació:** àmbit esportiu, de lleure i reforç escolar
- Educació **emocional**
- **Activitats extraordinàries:** com a oportunitat per visualitzar la tasca que s'està realitzant i perquè els propis joves organitzin activitats per a altres joves.

Com ens organitzem? – Treball per comissions

Per tirar endavant aquestes línies, ens organitzem per comissions, formades pels diferents recursos que formem part del projecte:

- Programació
- Comunicació i Difusió
- Educació emocional
- Reforç escolar – acompanyament educatiu
- Organització

A quants joves arriba?

Depèn de les activitats, però són molts joves els qui participen al llarg de tot el curs a les diferents activitats. Per posar algunes dades:

- Tallers educatius de lleure: uns 150 joves cada trimestre (circ, Kasal, APC, lliguetes "futbol als barris"...
- Espais formatius i educació emocional: uns 60-70
- Juliols de Franja: uns 100 joves
- Activitats extraordinàries: 200 joves

Quin és el vostre finançament?

En un principi, cap a l'any 2005-2006, el gruix arribava a través del Pla Educatiu d'Entorn. Aquests recursos han anat minvant al llarg dels anys fins l'actualitat que ja no existeixen. Actualment, hi ha unes fonts directes d'ingressos a través de subvencions:

- Interculturalitat de l'Ajuntament de Barcelona
- Obra Social La Caixa

I una bossa comuna d'aportacions del propi territori:

- **Recursos humans** que hi dedica cada recurs
- **Aportació econòmica** de les entitats per a material i activitats
- **Finançament específic** d'activitats: Agència Salut Pública de Barcelona, Fundació de l'Esport escolar

Cal destacar i posar de relleu la importància que té la implicació del propi territori –no només a nivell econòmic, sinó les **persones que donen vida** a aquest projecte, aquelles que estan darrera de cada entitat, de cada servei, de cada equipament, de cada institut-. I és per això, per aquesta **suma d'energies del territori** que, malgrat les retallades que s'han anat patint –ja no hi ha PEE ni projecte PROA de reforç escolar- el **projecte continua viu i evoluciona** any rere any.

Dimensió Gestió Cultural

Des de l'inici del projecte els diferents agents educatius que conformen la Taula, van evidenciar que els joves que participen en els tallers (de diferents disciplines artístiques i esportives, música, dansa, circ, teatre...), fan un canvi en els hàbits personals (comportament, ...) i socials (en el seu entorn) , la participació en les activitats promou la transformació social.

Convençuts que la gestió cultural es una molt bona eina per empoderar als joves, l'objectiu és oferir un oci saludable i promogut per ells. No només participen en espais de la seva edat, també mostren els resultat dels tallers en activitats intergeneracionals del territori.

- Amb la suma de les diferents activitats i tallers que cada entitat i serveis oferim (xarxa), es crea un programa de tallers trimestrals per tal que el jove es pugui crear el seu propi itinerari.
- Realitzant una activitat conjunta de la Taula Trimestral, (Dia de la Pinya, Dia de la Dona i Festa Circ Social), que ens serveix per recollir les demandes i propostes dels joves i per mostrar el treball que es realitza en els tallers trimestrals.
- Acompanyant les demandes dels grups de joves amb recursos necessaris per a realitzar el taller o activitat que proposen.

Formar part de la Taula enriqueix i facilita la tasca dels agents educatius i socials (comunitat educativa) que treballem perquè els joves puguin transformar la societat amb esperit crític i lliure.

Dimensió Intervenció Socioeducativa

En el centre de tota activitat del projecte Franja que s'ofereix o que neix a partir de donar resposta a demandes dels i pels joves està l'empoderament i per tant, el foment de

l'autonomia de les persones participants.

D'una banda, una autonomia física ja que promou la mobilitat geogràfica dels i de les joves. Les activitats s'ubiquen en diferents espais del territori, alguns de referents i d'altres no per part les persones participants. Per tant, participar-hi d'aquesta oferta passa per conèixer i reconèixer l'espai més proper. S'eixamplen així els escenaris de relació i d'acció dels protagonistes de Franja.

Unit estretament a aquesta diversificació espacial necessàriament hi ha la revalorització i conqueriment dels espais. La imatge d'aquells espais, com els centres educatius però no únicament, s'amabilitza als ulls dels seus antics o actuals usuaris i no només dels espais sinó dels seus referents. Per tant, alguns i algunes joves tenen una altra oportunitat per a crear vincles adequats amb aquests serveis o recursos. És a dir, de recrear la seva autonomia social.

I aquesta autonomia social, evidentment i en primer lloc és dona entre el grup d'iguals amb els que coparticipen de l'activitat i amb la persona o persones referents d'aquesta. Cal no oblidar, que l'oferta de Franja en part neix de les necessitat detectades i en part de les demandes dels propis joves, els quals exploren què volen fer en el seu temps de lleure. Per tant, d'un procés de detecció, reconeixement i vehiculació dels seus desitjos que esdevindran part de la seva autonomia personal.

Amb el treball posterior del compromís individual i grupal de mantenir la participació i revertir-la d'alguna manera al territori es fomenta la coresponsabilitat, essencial en aquesta construcció del jove com a autònom.

Finalment destacar, que des de Franja es concep l'activitat com a vehicle per a treballar altres coses (gestió responsable del temps de lleure, gestió alternativa de conflictes, l'establiment de relacions sexuals i afectives adequades, sensibilització sobre el consum de substàncies,). Per tant, l'obertura a canvis actitudinals i l'adquisició de competències personals i socials.

Tot això és possible amb el treball en xarxa entre els i les professionals per tal de millorar intervencions, traspasar informació, etc.

Consensuant criteris i propostes que ens ajuden a prendre decisions.

Quines decisions?

- volem atendre la diversitat
- volem ser inclusius
- volem arribar al màxim nombre d' adolescents
- volem oferir igualtat d' oportunitats
- volem incidir des de diferents àmbits : el social, el lleure , la formació acadèmica i la formació no reglada
- volem reduir l' impacte dels indicadors de risc
- volem afavorir l' èxit escolar
- volem motivar per l' ocupació

Com?

- Detectant necessitats
- Aportant i cercant recursos humans i econòmics
- Dissenyant i organitzant projectes i activitats relacionades amb els àmbits d' actuació
- :- Sumant dintre d' un marc interdisciplinar de treball en xarxa

- Escoltant-nos i donant-nos suport complementant les funcions i tasques de cadascú/na dintre de la xarxa
- Donant-nos a conèixer a altres agents i convidant a participar-hi
- Formant-nos conjuntament
- Confiant en que on no arribi l'un/a arribarà l'altre

Com a educadors socials adscrits als Serveis Socials fem:

- Gestionar i conduir els tallers de hip-hop, arts marcials
- “ grup de mares adolescents i joves
- Etc,etc,etc

Dimensió Transformació Social

Perspectiva de Transformació social

Com ja aneu veient, en aquest procés d'aprenentatge continu és tant important allò QUÈ fem com el COM ho fem. Per tant, qualsevol procés d'intervenció social és en si mateix una eina de transformació social.

Parlarem de transformació mirant de posar el focus, d'una banda, en com aquest procés transforma la realitat dels mateixos joves i, de l'altra, com el procés també transforma els recursos que en formem part.

JOVES

Partim de la base que els i les joves són protagonistes de la seva història. Són subjectes en comptes d'objecte d'intervenció.

Participar vol dir prendre part. Prens part com a persona i també com a persona en relació amb altres persones.

Podríem parlar d'una triple vessant del Projecte Franja, com si fos un tamboret de tres potes:

- Projecte personal
- Projecte grupal
- Projecte comunitari

A nivell de projecte personal, com ja s'ha comentat anteriorment, es contempla des de l'educació integral de la persona (hàbits, valors, habilitats, autoestima...), promovent la seva autonomia i oferint oportunitats per construir itineraris vitals, el seu propi projecte de vida. També s'estableixen lligams amb altres recursos o projectes del territori (Tastet d'oficis, Pla Jove...). En aquest sentit, és imprescindible l'acompanyament educatiu i l'orientació des de la proximitat, establint vincles positius amb els referents educatius del territori.

A nivell de projecte grupal, els i les joves que s'impliquen a les activitats de Franja estan en relació permanent amb altres joves, amb entitats, equipaments i serveis públics. Es transformen també les relacions: com ens relacionem i des d'on ens relacionem (motivacions, necessitats, respecte...).

A nivell de projecte comunitari, és interessant el procés de prendre consciència de formar part d'un projecte que va més enllà de l'activitat o el taller que el o la jove realitza. Per exemple, els mateixos grups de joves vinculats a una activitat concreta o a un espai concret –Kasal, APC...-, organitzen activitats per a altres joves en el marc de les activitats extraordinàries (Dia de les Dones, Festa del Circ Social...). O per exemple, joves que realitzen cursos de formació (DEB, entrenadors/res, monitors/res de lleure...) acaben fent de formadors/res d'altres joves. D'aquesta manera, com veurem a continuació a través d'experiències concretes (Yas i Isa), es generen referents positius dins el mateix territori, és a dir, joves que serveixen de “model” per a d'altres joves.

Perspectiva de transformació en la intervenció

Podríem parlar d'una triple vessant de la intervenció?

- Personal: tot allò que aprenem com a professionals fruit del treball amb altres (diversitat de professionals, recursos i serveis, dia a dia amb els i les joves): compartir, crear junts, ser flexibles, treball en equip, consensuar...
- Grupal: com tot allò que genera el projecte Franja reverteix en els nostres propis projectes, entitats, usuaris (implicació de grups de joves en l'organització d'activitats, vinculació amb el territori...)
- Comunitari: tot allò que projecte Franja aporta a la comunitat, tots aquells projectes col·lectius que no pertanyen a un servei, una entitat, que són construcció conjunta (Tro i Tronet, Tastet d'Oficis,...)

Dimensió empoderament i protagonisme de les persones

Nosaltres vam començar com ajoves fent cursos al Kasal Jove de Roquetes. Ens va arribar la difusió i vam pensar interessant fer una dels cursode dinamitzador esportives que feien. Així vam ocupar el temps i vam aprendre.

Amb això ens vam trobar que no avia futbol per als adolescents (12 a 16 anys) del barri de la Trinitat Nova i vam pensa en fer un equip de futbol i una lligueta. Així ho vam fer. AL principi va ser difícil. Som dues noies i t'han d'acceptar. Finalment funciona molt bé. Amés vam voler introduir tot el tema d'educació en valors. El futbol ha de servir per alguna cosa. Així vam començar a treballar temes de cooperació, esforç,...

Dimensió Servei Públic

Efectivament, des de la perspectiva dels Serveis Públics, l'animació socio-cultural es situa en el territori comú de l'educació, la cultura, la sanitat i els serveis socials. Quatre interessos col·lectius que haurien de ser serveis universals (i estar deslligats de l'economia del mercat).

Donat que respon a valors de solidaritat i interdependència, i constitueix una eina per resoldre desigualtats socials, es pot considerar un dels fronts estratègics dels serveis públics.

En aquest sentit, per nosaltres és important que, a més de la voluntat d'assumir responsabilitats socials, aquesta tasca esdevingui clarament al marge de la lògica del benefici propi. Així, la Taula s'articula mitjançant comissions i reunions assembleàries d'organització i participació de les entitats implicades, per què sigui transparent en la seva gestió, i que s'implementi amb gratuïtat o amb costos que permetin la igualtat d'accés als i les adolescents.

Amb aquesta gestió comunitària, es millora l'assoliment dels objectius de cada agent els quals configuren un objectiu compartit, com és la intervenció amb les i els adolescents.

- s'amplia l'abast, es cohesionen les propostes, es comparteixen responsabilitats, se sumen recursos, perspectives i iniciatives -

Al mateix temps, es cerca una auto-regulació per adaptar-se a les necessitats de les persones a qui es dirigeix. Des de la perspectiva dels instituts, l'organització en xarxa

amb altres entitats multiplica els mecanismes per apropar-nos a les i els adolescents i les seves famílies i poder recollir les seves demandes. També millora la cobertura d'aquestes necessitats dintre dels nostres límits. I ajuda a diluir la barrera, sovint impermeable, entre la institució i el barri.

Com exemples d'actuacions als instituts:

- realització de tallers d'altres entitats com activitat lectiva dintre de l'horari escolar (tallers d'educació emocional, tallers de l'agència de salut), col·laboració per la realització d'activitats formatives del centre en altres espais (com el KJR), difusió de la informació i esdeveniments relacionats amb la Taula de Franja i amb les entitats participants, realització de reforç escolar gratuït inclòs en un projecte propi dels Serveis Socials d'intervenció amb joves del barri...

En la situació actual, amb una nova retallada pressupostària de 2000 milions d'euros, no es pot oblidar que un camí necessari pels nostres objectius és la pressió social per què s'aturin les polítiques anti-socials.

Simultàniament, des del nostre àmbit de treball, cal aprofundir en les alternatives.

- com aquesta, la d'articular xarxes
 - on els diferents agents convergeixen
 - per què es produeixi un empoderament,
 - que condueix a la transformació social.

REPTES

Reptes i/o punts de millora del Projecte Franja

Com ja heu pogut comprovar, aquest és un procés apassionant i també, alhora complex! Tenint en compte això, hem reflexionat una mica entorn els reptes que té la Taula per continuar ampliant i consolidant el projecte Franja. Aquí us apuntem uns quants!

- Dificultats per planificar: el fet de no tenir una base econòmica estable, fa que sovint comencem l'any o el curs escolar sense saber del cert amb quins recursos econòmics comptem. D'aquí se'n deriva que, per exemple, projectes que seria interessant començar a l'octubre –TRO i TRONET- els haguem de començar més tard (al gener gràcies a l'arribada de plans d'ocupació o al febrer contractant una educadora des de la Taula de Franja).
- Equilibri entre la visió compartida i l'encàrrec propi: com hem comentat anteriorment, la diversitat d'agents és una característica de la Taula de Franja i un dels seus elements enriquidors. Ara bé, la visió compartida que sorgeix de la Taula s'ha de posar en relació amb les línies de treball pròpies de cada recurs, buscant un equilibri entre les dues vessants. Per exemple: tot i que no estava contemplada com una franja d'edat a la qual arribar des d'un equipament juvenil, tenint en compte les necessitats existents, el Kasal de Joves de Roquetes ha incorporat el treball amb adolescents com una de les seves línies d'actuació.
- Incorporar el treball en xarxa i comunitari dins els projectes educatius de centre: la presència dels centres educatius a la Taula, acostuma a dependre més de la motivació i voluntat del mestre o la mestra que hi assisteix que no pas de la implicació del centre com a institució mateixa.

- Vinculació amb altres recursos del territori: la Taula de Franja està molt focalitzada en la zona centre-alta del districte (els barris que abans hem comentat). Ara bé, som conscients que hi ha altres zones del territori on també està organitzat o, si més no, existeixen recursos que treballen amb adolescents i joves (Zona Nord, Porta, Can Peguera...). En aquest sentit, és necessari establir vincles amb aquests recursos per tal que, d'una banda, la informació arribi a la població jove arreu del territori; i, de l'altra, cerquem possibles vies de col·laboració.
- Convidar altres entitats a apropar la mirada a aquesta franja d'edat: com ja hem comentat, la Taula de Franja és un espai obert a tot tipus de recursos que treballen directa o indirectament amb adolescents i joves. Als nostres barris existeixen moltes entitats de diferent caire (culturals, mediambientals, socials...) que potser no s'ho han plantejat mai però que de ben segur que podrien aportar propostes interessants per a aquest col·lectiu (rutes mediambientals, descoberta històrica de l'entorn, construcció de titelles...).

1 de febrer 2014. Ateneu Popular 9 Barris